

Utlåtande

11.06.2021

Ärende: VN/489/2021

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om grundläggande utbildning, lagen om yrkesutbildning och gymnasielagen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f. tackar för möjligheten att kommentera utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om grundläggande utbildning, lagen om yrkesutbildning och gymnasielagen.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER OCH RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

SAMS kommenterar förslaget utgående från ett människorättsperspektiv, med speciell fokus på frågor kring barnets bästa intressen och funktionshinderperspektiv.

SAMS understöder allmänt lagförslagets målsättningar. Vi understöder förslaget om att principen om barnets bästa intressen inkluderas i lagen om grundläggande utbildning genom den nya paragrafen 3 a. SAMS åberopar att i tolkningen av barnets bästa intressen bör utöver barnkonventionens krav även FN:s funktionshinderskonvention uppmärksammas. Konceptet barnets bästa intressen bör förtydligas genom anvisningar, så att det kan tillämpas i det dagliga arbetet och inte endast som en förvaltningsrättslig princip.

I FN:s funktionshinderskonventionen bör särskilt följande paragrafer uppmärksammas:

- Artikel 7 berör barn med funktionsnedsättning. De bör ha likvärdiga möjligheter att åtnjuta av samma rättigheter och friheter som andra barn.
- Enligt artikel 24 bör utbildningssystemet vara fritt från diskriminering på alla nivåer.

- Enligt artikel 16 bör avtalsparterna åta sig alla möjliga medel – så som lagstiftning, administrativa, sociala och utbildningsmässiga - för att skydda personer med funktionsnedsättning från våld i hemmet och utanför.
- Enligt artikel 17 bör den fysiska och psykiska integriteten skyddas.

Särskilt frågan om en inkluderande skolutbildning bör uppmärksammas. Det här har kommenterats närmare av CRPD-kommittén (“General comment 4; Article 24; Right to inclusive education”)

OM BARN MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

SAMS vill uppmärksamma att bland annat enligt tidigare skolhälsoundersökningar i Finland tyder på att barn med funktionsnedsättning har en större risk att utsättas för fysisk våld, sexuella trakasserier, diskriminering samt mobbning och andra slags trakasserier. Det är också anmärkningsvärt att dessa personer inte upplever sig få tillräckligt med hjälp, ens från skolhälsovården.

Utöver det faktum att barn med funktionsnedsättningar löper en högre risk att bli offer, är det också möjligt att barn med funktionsnedsättningar mobbar andra. Det är möjligt att beteendet beror på att eleven inte har fått tillräckligt stöd. Utöver disciplinära åtgärder är det viktigt att så väl offret och den som mobbar ges tillräckligt stöd och verktyg för att lösa situationen.

MOBBNING SOM FENOMEN - STÖD OCH UTBILDNINGSSATSER BEHÖVS

Mycket av fokuset i lagförslaget ligger på dels offrets och mobbarens ställning, i ett försök att stöda den s.k. Kiva-skolkulturen. Men det är också oerhört viktigt att förstå mobbningen som ett gruppdynamiskt fenomen. Även de som inte själv blir mobbade kan må dåligt av mobbningssituationen.

Det här betyder att alla barn och elever på alla nivåer – bör ges bättre färdigheter i att bemöta mobbning då det sker. De elever som tyst godkänner mobbning, behöver ges verktyg för att avbryta mobbningen eller åtminstone se till att de inte själv deltar i den. Likaväl, kan det vara nödvändigt för både mobbaren som offret att få verktyg till att hantera och lösa situationer. Det är möjligt att mobbaren inte känner till andra slags beteendemönster och därför fortsätter med sin mobbning. Likaväl, personer som länge blivit illa behandlade kan också se sin roll som offer som något naturligt. Alla parter bör ges bättre verktyg för hantering av mobbning som fenomen genom psykoedukation. Därför understöder SAMS också varmt medborgarinitiativet (<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/8354>) som föreslår att färdigheter i känslkompetens och växelverkan borde även införas i lagen om grundläggande utbildning. Det här vore motiverat, eftersom med bättre känslkompetens, självkänedom och färdigheter i samverkan kunde också konflikter och irritation lösas på annat sätt än mobbning, som kan vara ett symptom av otillräckliga färdigheter.

AVSLUTANDE SYNPUKTER

Utöver de nu föreslagna ändringarna, är det viktigt att eleverna på förhand ges verktyg och färdigheter för att undvika mobbning. Så väl mobbaren som offret bör också ges verktyg och det är viktigt att uppföljning görs och att offret också tillräckligt stöd för att hantera erfarenheten som kan vara traumatisk.

SAMS förstår att det kan finnas situationer där det är nödvändigt att utesluta elever från undervisningen, men interventionen bör vara proportionerlig till det eftersträvade syftet. Det är också viktigt att utöver eventuella disciplinära åtgärder, så görs även satsningar för att åtgärda de underliggande problemen. Annars är risken att både eleven och familjen blir utan hjälp och eleven kan t.o.m. på godtyckliga grunder uteslutas från undervisningen.

SAMS anser att konsekvensutredningen för barn (LaVa) är otillräcklig; den borde kompletteras med en utredning som fokuserar på konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning (VaVa). Det här vore i enlighet med artikel 8 i FN:s funktionshinderskonvention. Med tanke på informationsinsamling som förutsätts i artikel 31 i FN:s funktionshinderskonvention vore det även både önskvärt och nödvändigt att information om funktionshinder och diskriminering samlas in i samband med THL:s skolhälsoundersökningar. Det vore nödvändigt för att kunna identifiera om barn med funktionsnedsättningar utsetts för särskilda svårigheter, utmaningar eller mobbning i skol- och undervisningsmiljön. Hittills har insamlingen och publiceringen av denna information varit något bristfällig då endast allmänna resultat utan fokus på funktionsnedsättningar tillkännagivits. Med tanke på behovet av datainsamling och det förebyggande arbetet är det också viktigt att mobbning som riktas mot barn med funktionsnedsättningar bokförs och hanteras på ett särskilt noggrant sätt. För övrigt omfattar SAMS även Handikappforums synpunkter.

I Helsingfors 11.6.2021

Nina af Hällström

Verksamhetsledare

Elias Vartio

Juridiskt sakkunnig

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f.

Tilläggsuppgifter:

Elias Vartio, Juridiskt ombud, SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder
elias.vartio@samsnet.fi

Vartio Elias
SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf - Verksamheten
Juridiskt ombud